

Prediking over Zondag 40 vr. 105-107

- Gij zult niet doden -

Vraag 105: Wat eist God in het zesde gebod?

Antwoord 105: *Dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of enig gebaar, veel minder met de daad, door mijzelf of door anderen ontere, hate, kwetse of dode; maar dat ik alle wraakgierigheid aflegge; ook mijzelf niet kwetse of moedwilliglijk in enig gevaar begeve; waarom ook de overheid het zwaard draagt om den doodslag te weren.*

Vraag 106: Maar dit gebod schijnt alleen van het doodslaan te spreken?

Antwoord 106: *God, verbiedende den doodslag, leert ons, dat Hij den wortel des doodslags, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid, haat en zulks alles voor een doodslag houdt.*

Vraag 107: Maar is het genoeg, dat wij onzen naaste, zoals tevoren gezegd is, niet doden?

Antwoord 106: *Neen; want God, verbiedende den nijd, haat en toorn, gebiedt, dat wij onzen naaste liefhebben als onszelf, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onzen vijanden goed doen.*

Liturgie:

Ps. 24 : 2, 3

Ps. 119 : 83

Ps. 25 : 1

Ps. 85 : 4

Ps. 133 : 1, 3

Schriftlezing Mattheüs 5:13-26 en 5:39-48

Gemeente,

In het zesde gebod komt de Heere als Wetgever tot ons en zegt: 'Ik ben de Beschikker van leven en dood'. Als de soevereine God behoudt Hij alleen het recht om iemand te doden en levend te maken. Hanna zong daarvan: 'Hij doodt en maakt levend'. Hij is de God der geesten van alle vlees (Numeri 27: 16). Niemand kan zich aan Zijn heerschappij onttrekken. Zelfs de grootsten en de machtigsten zijn aan Hem onderworpen. Hij snijdt de geesten der vorsten af als druiven. In Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij. Dat wordt ons bij deze catechismus vraag bijzonder ingeprent. God is de God van het *leven*. Hij beschikt over leven en dood! Allen, overheid en onderdanen, zijn van Hem geheel afhankelijk. Hoor wat Hij zegt: 'Gij zult niet doodslaan'. En ook in het midden van een wereld, waarvan de bodem doordrenkt is van het bloed van jongeren en ouderen, en waar mensenlevens schier niet meer in tel zijn, zegt God: 'Gij zult niet doodslaan'. In dit gebod zien we hoe God het leven geeft als een kostbaar bezit.

Gemeente, waar is dat doodslaan begonnen? Bij Kaïn en Abel? Nee, al eerder. U zegt: eerder? Ja, in het paradijs! *God* is gedood! Wanneer kinderen tegen de uitdrukkelijke vermaningen van vader en moeder in moeten gaan, vermoorden zij hun vader en moeder. Door de ongehoorzaamheid van die kinderen, sterven vader en moeder als het ware de dood. Zo is de mens een moordenaar van God, toen hij door de bekoring van de duivel ongehoorzaam is geworden. In hem zijn wij allen moordenaars van God, onze Koning. Dat is de hoofdzaak. De rest zijn de gevolgen. Adam heeft God gedood. Vervolgens heeft Kaïn Abel gedood. Ziedaar, de doodslag waaraan wij ons schuldig hebben gemaakt en waaruit de doodslagen zijn gevolgd. Waar de mens scheef staat ten opzichte van God, staat hij ook scheef ten opzichte van de naaste. Zo ons het leven van God en Zijn wet niet heilig is, dan ook niet het leven van de naaste.

Nu komt God tussen beiden en zegt: 'Gij zult niet doodslaan'. Tot wie wordt dat gezegd? Tot schelmen en wettelozen, maar ook tot brave kinderen des Verbonds, nette mensen. Tot dezen wordt gezegd: 'Gij zult niet doodslaan'. Zo ook nu in deze preek: tot de kerkenraad, de predikant, de gemeente: wie u ook bent, gij zult niet doodslaan. Dus de Heere behandelt ons *allemaal* als doodslagers, als moordenaars van God en de naaste! U zult niet doodslaan, want u bent doodslagers, dat behoeft u niet te worden, dat *bent* u al! Zegt u van niet? Denk er dan aan dat God Zijn Zoon in de handen van moordenaars heeft overgegeven.

Dat is de geestelijke zin der wet. Wij hebben de wet niet los van Christus te verstaan. Hij zegt: uit het hart des mensen komt voort boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, enzovoort. Niet doodslag, maar doodslagen. Meervoud, zonder getal. Het gedichtsel van de gedachten van ons hart is boos. De Farizeeën gingen vrijuit wanneer ze hun naaste niet letterlijk hadden doodgeslagen. Maar Christus zegt: 'Tenzij uw gerechtigheid overvloediger zij dan der Schriftgeleerden en der Farizeeën, dat gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan'. Dat wij het ons voor ogen houden! Hiermee zitten wij tegelijk in de beklagden-bank.

God neemt het in de tweede tafel op voor het leven van de naaste. De mens is de belager van het leven van zijn naaste. Wel heeft de mens de beschikking over het leven der dieren als spijs. De rechtvaardige kent het leven van zijn beesten. Alle marteling, kwelling, terging is uit de boze. Maar over het leven van de mens heeft niemand de beschikking dan God en de door Hem ingesteld overheid. Zij is Gods dienaress, u ten goede. Indien u kwaad doet, vreest! Wat zij draagt het zwaard niet te vergeefs. Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mensen vergoten worden, want God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt. Och, dat wij naar de overheid luisteren! Niet alleen in de oorlog en bij de bezetting, om oorlogsmisdadigers te wreken, maar zij is er om Gods geschonken recht te handhaven.

Maar dan dient de overheid te zijn als *Gods* dienaress. Want wanneer de overheden het zwaard hanteren buiten de wet Gods is het één groot misbruik! Denk aan wat Achab, Manasse, Pilatus, Herodes deden. De overheid is Gods dienaress zelfs in de oorlog, bij handhaving van de orde binnenslands. Dat is een moeilijk vraagstuk. Het gaat over het uiterste geval, niet om rechtvaardige oorlogen. Wie zal het uitmaken? De overheid is verantwoordelijk. Alleen bij oorlogen waar iemand overtuigd is dat het een oorlog is om goud, om macht van de antichrist, is weigering geoorloofd.

Belangrijk is dan de roeping van de kerk. Zo heeft zij een voorbeeld te zijn in het voorleven van een waarachtige eenheid aan de overheid, opdat oorlogen voorkomen worden. Er blijven geruchten van oorlogen tot aan de wederkomst, maar dat betekent niet dat het maar moet komen zoals het komt. De overheid is er om der zonde wil. Gemeente, zo zien we dat we intoming en beperking nodig hebben!

Nu is Mattheüs 5:39-48 niet op de overheid (de boze niet wederstaan) maar op het persoonlijk leven van de christen van toepassing. Dan is er verder ook nog de doodslag bij toeval. Daarom waren er de vrijsteden. Daar mochten de Israëlieten naar vluchten wanneer er per ongeluk doodslag was. In dit gebod gaat het over doodslag uit wraakzucht, onder voorbedachte rade. Dat mag niet door onszelf, noch door anderen. Die doodslag kan plaats vinden door gedachten. In de gedachten worden de meeste mensen doodgeslagen. Gedachten zijn ook krachten. Denkt niet de een des anderen kwaads? David had al mensen die op zijn dood wachten. Wanneer alle mensen eens de dood stierven, die reeds in gedachten doodgeslagen waren, hoe velen zouden er nog leven? Daarnaast volgen er nog in het antwoord: woorden en gebaren. De geste is een daad. De Bijbel druipt van bloed, van onschuldig bloed. In Psalm 57:5 staat: 'Stokebranden, mensen wier tanden pijlen zijn, en hun tong een scherp zwaard'. Velen liggen reeds op het kerkhof, die weggekwijnd zijn onder de boze woorden. We denken aan het optreden van Doëg de Edomiet die 85 priesters doodde in de stad Nob.

Christus zegt: 'Wie tot zijn broeder zegt 'raka' dat is dwaas, u bent niets of tot niets bekwaam, die zal strafbaar zijn voor de grote raad'. Wie zegt: dwaas, stommerik, zal strafbaar zijn in het helse vuur. Het minste geldt als strafbaar voor het helse vuur. Zo legt Christus de wet uit, zo nauwkeurig. Hij leert de wet Gods geestelijk verstaan. De catechismus spreekt over enig gebaar. De toorn die de ogen tot vuurballen maakt, die het aangezicht doet vervallen als Kaïn. Ons aangezicht is spiegel van de ziel, de taal van onze ogen en mond. Wie ten onrechte op zijn broeder toornig is, zal strafbaar door het gericht. Hij moet voor het gericht verschijnen, hetzij niet voor de aardse, dan voor de hemelse Rechter. Wij lopen elke dag gevaar de doodslager van onze naaste te worden.

'Veel minder met de daad', zo vervolgt het antwoord. Wij kunnen onze naaste onteren, hij wordt van zijn eer berooft. Door mijzelf of door anderen kwetsen of moedwillig in gevaar brengen. Roekeloosheid, onachtzaamheid, niet houden aan de regels van het verkeer. Het zijn illustraties van dit gebod waardoor God zegt: Ik bescherm het leven. Zo stond er een leuning om het dak om het leven te beschermen. Wij kunnen onze naaste van het leven beroven, door verraad. Of door anderen. Denk aan David die door Joab, Uria uit de weg liet ruimen. Denk aan Achab en Izebel, die Naboth uit de weg liet ruimen. Ook Paulus had er een welbehagen in anderen te doden.

Denk aan het doden in de moederschoot, door de verwijdering van de ongeboren vrucht door allerlei middelen. Doodslag van het nog niet geboren leven. Ook in het huwelijk, zodat aan ouders met grote gezinnen kinderbeperking op grote schaal aanprezen wordt. Vraag niet naar de wereld van ongerechtigheid die erachter ligt. Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezes. God wil dat ik van het leven afblijf, noch van een ander, noch van mijzelf. Dat betekent dat zelfmoord verboden is. Doe uzelf geen kwaad!

Hoe moeilijk de situatie ook is, hoe zwaar! Geloof hem niet die u voorspiegelt, dat het dan beter wordt. Meen maar niet dat u er te goed voor bent. Bewaring hebben wij nodig! Zij niet hoog gevoelende, maar vrees, want de satan gaat rond als een briesende leeuw. Doden, dat is ook het leven verkorten door roekeloze levenswijze, door drankzucht, door hoerij, door overmatige arbeid, enzovoort.

Gemeente, God ziet naar de *wortel* van de doodslag. Want het gedichtsel van het mensenhart is te alle dag alleenlijk boos. Wij zijn hatelijk en elkaar hatende. Nijd is de misgunning van de welvaart aan de naaste. Nijd is verrotting van de beenderen. Kaïn benijdde Abel. Nijd is een knelgeest die Saul ten onder voerde. Nijd is de oorzaak waarom de Joden Jezus overleverden. Haat kan de naaste niet uitstaan. Als we hier lezen van toorn, wordt er met toorn niet bedoeld heilige toorn (de toorn van Jezus), maar onheilige toorn en ook wraakgierigheid. Verstand heeft de wraakgierige niet. Lamech wilde zich zeventigmaal zevenmaal wreken. Dat alles wordt ons voor een doodslag gehouden! Gemeente, bedenk die zijn broeder haat, is al een doodslager! Het zijn de werken des duivels, de mensenmoorder van den beginne. Bent u daarin niet besloten? *God* is gedood! Christus is door *onze* zonden aan het kruis geslagen! Daarin doet de mens zijn wil en niet Gods wet. God vroeg: waar is uw broeder? Ben ik mijn broeders hoeder? O, wat heb ik aan mijzelf genoeg!

Wat eist God in het zesde gebod? God blijft bij die eis. Niet dat een ander, maar dat *ik* mijn naaste liefheb. Dat is de dood van ons eigen, hoogmoedige, eigenlievende ik. God zegt: 'Wreekt uzelf niet beminden, Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden'. God haat de wortel. God haat de haat. Kan die wortel geheel uitgeroeid worden? Hij moet *geheel* uitgeroeid worden! Nee, zolang wij hier op de aarde zijn. Wij blijven vloekwaardige zondaren. Die wortel blijft, hoezeer in beginsel gedood. Mozes was driftig en onstuimig. Hij werd 120 jaar oud. Hij was de zachtmoedigste man van de hele wereld. Dat is geen leeftijdsverschijnsel, maar dat heeft hij geleerd in de leerschool van de genade. Denk wat er gebeurde bij de rotssteen, toen hij daarop geslagen had, zodat hij Kanaän niet kon ingaan.

Nooit tierde de misdaad zo welig. De levenskracht van volkeren werd erdoor verwoest, omdat Gods gebod opzij werd gezet. Géén doodslager heeft het eeuwige leven in zich blijvende. Eeuwig is de straf. Wie het voor God en mensen weten wil, dat hij een moordenaar is, die zegge niet met Kaïn: 'Mijn misdaad is groter, dan dat zij vergeven worde'. Want Christus is te Zijner tijd voor goddelozen en moordenaars gestorven. Rechts en links van Hem hing een moordenaar. De ene moordenaar erkende wat hij was. 'Heere gedenk mijner als Gij in Uw koninkrijk zult gekomen zijn'. Hij buigt, wendt Zich tot Hem. Hij neemt een moordenaar mee, terwijl Hij Zelf door moordenaars wordt gedood. Hij liet Zich doden om doodslagers zalig te maken. Gemeente, gedenk het en val Hem heden te voet!

Leer haten wat God haat! Door genade haat de oprechte de wortel. Hebt u die wortel lief, dan bent u Gods vijand. Bent u vijandig ten opzichte van die wortel, dan bent u een vriend van God. Zalig wie op deze leerschool gaat! Die wordt *als* een doodslager: Gij zijt die man, Gij zijt die vrouw! Die neemt gestaag de toevlucht tot het bloed en de wonden van de Zaligmaker. Want wie waarlijk een zondaar wordt onder dit gebod houdt er geen vage erkenning en belijdenis van zonde en schuld op na, zoals een blinde praat over wat hij niet ziet, maar die vindt dit gebod in zijn hart geschreven!

Gemeente, zonder echte verootmoediging is er geen ware bekering. Dan wel kunnen we deelnemen aan doop, avondmaal; we kunnen zingen en bidden, maar in de omgang met de naaste ziet het er droevig uit.

Maar zie nu wat God u gebiedt! Géén nijd en wraakgierigheid, maar wel liefhebben van de naaste als onszelf. Wat zegt u: hoe kan dat, want ik kan het niet? Och mens, zwijg toch! Wil toch niets meer dan een moordenaar zijn. Erken het en houdt u aan Gods gebod! Vanwaar komen nog de verdraagzaamheid en de liefde? Ze zijn niet uit ons. Het is de vrucht der prediking. De prediking werkt meer uit dan u ziet. Wendt u naar de Heere. Het is alléén uit Hem, die geeft wat Hij vraagt! Uit u géén vrucht! Alle geboden van de tweede tafel worden samengevat in een hoofdsom: 'Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf'. Liefde is de vervulling van de wet. Een moordenaar, een hater wordt een liefhebber. En dat is genade!

Liefde heeft stralen. De zonde is geschakeerd, maar lelijk. De liefde is ook geschakeerd, maar is schoon. Wat onder mensen openbaar komt, zijn afstralingen van de menigerlei liefde Gods. Denk aan de zachtmoedigheid van Abraham, de vergevingsgezindheid van David, de vriendelijkheid van Boaz. De Heere bedelt als een Minnaar om het hart van Zijn volk. Hij belooft en vertroost. Het woord goedertierenheid is niet een opwelling, maar uitstralingen van de natuur, van het wezen Gods. Het is veelkleurig, een veelheid aan kleuren en geuren. Het blijkt in de zending van de Zoon. Tegenover haat staat liefde. Een oude uitdrukking zegt 'doodgeliefd'. Niet doodslaan, maar doodgaan, opdat anderen leven. De onnaspeurlijke liefde van Christus. Naar dit voorbeeld hebben wij te wandelen. Door de Heilige Geest Die Zich inzet tegen onze haat en Die de liefde Gods verheerlijkt in ons hart. Die leert de liefde met geduld te oefenen. 'De liefde is lankmoedig, wordt niet verbitterd, denkt geen kwaad'. Die liefde jaagt de vrede na. Het maakt ons eensgezind, medelijdend, onze broeders liefhebbend, met innerlijke barmhartigheid bewogen te zijn.

Ach, u leeft misschien in onmin met uw naaste. Klaag uzelf aan als een moordenaar en vraag naar een gelegenheid om de naaste wel te doen. Stapel vurige kolen van liefde op zijn hoofd. U zult de zoetheid van de vrede genieten! 'Indien het mogelijk is, zoveel als in u is, houdt vrede met alle mensen'. We lezen in de bergrede: 'Zalig zijn de vreedzamen'. De liefde is zachtmoedig, wreekt zichzelf niet. 'Leer van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart'. De liefde is barmhartig. 'Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden'. De liefde is vriendelijk, komt naar buiten, komt tot openbaring. Liefde keert des naasten schade af en grijpt wat ten dode toe wankelt. Zij heeft de vijand lief. Lees maar de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Deze liefde is niet uit de mens, maar is uit God. Het is de genade van Hem die bad: 'Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.'

Gemeente, waar leren wij dit? Als wij als moordenaars naar het kruis geleid worden, om te zien en te staren op Christus. Hij zegt toch: 'Komt allen tot Mij die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven'. Hij leidt als Borg. Want wie waarlijk aan de eis van Gods wet ontdekt wordt, aan de hoogheid van de majesteit Gods, die moet *òf* een Borg voor zijn ziel hebben *òf* sterven! Anders doen wij net als de Farizeeën, zingen en bidden in uiterlijk vorm, maar wij kruisigen Jezus.

Gemeente, de hoogste zonde is de Messiasmoord. Christus is aan het kruis geslagen om *onze* zonden, door onze zonden. Dat moet persoonlijk worden! Anders praten we maar wat over de zonde. Ik, *ik* met mijn kwade gedachten, met mijn nijd en haat. Gemeente, zij zullen zien Hem, Dien zij doorstoken hebben! Dat is een ontzagelijke gewaarwording. De enige Redder is aan het kruis geslagen, waarvan u verraders en moordenaar geworden bent. Dat zwaard zal ook nu doorgaan om menigeen van zijn verdorven levenswortel af te snijden en als een goddeloze te trekken. Wij staken Hem met een speer naar het hout. Dat is de hoogste en de vreselijkste uiting van de zonde.

En het antwoord van God? Gods antwoord is bloed en water. Op de meest goddeloze vijandschap van de mens, antwoordt God met bloed en water. Bloed ter verzoening; water ter reiniging van een doodslager. Wie dat ziet, zinkt weg en zegt: ja, *mij* moordenaar is genade geschied! Dat antwoord is goddelijk. Zie hier die stervende Borg! Zie Hem zo tussen en in plaats van moordenaars. En leer door Hem door de verzoening en door de reiniging wat het is om de tegensprekers te verdragen. Want Christus bad toch voor anderen. Vader vergeef het hun, of God hen te eniger tijd bekering gawe, wat zij weten niet wat zij doen!

Nee, een mens weet niet wat hij doet. En terwijl wij nog zondaars waren en niet wisten wat wij deden en het enige middel verwierpen, heeft God Zijn Zoon laten zwoegen, en heeft Hij Zichzelf geofferd. Hij heeft Zichzelf gegeven en God verzoend. Zo draagt Hij allen van de gekregen van de Vader in Zich. O zie toch het wonder, allen die God vreest! Zie, zie, aanschouw Hem tot Wien wij tenslotte mogen nodigen! Ja bidden, ja smeken alsof God Zelf door ons bade: 'Laat u met God verzoenen'! 'Want Dien Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde - dat wil zeggen doodslager, hater - gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem. Wie aan dit Lam genoeg heeft, die zegge: Amen, ja amen!

Amen

G. Boer